

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора Інституту
держави і права імені
В.М. Корецького НАН України

О.В. Скрипнюк
« 25 » травня 2021 р.

ВИСНОВОК

**Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Пилипчук Наталії Петрівни на тему «Конституційне право
громадян України на відпочинок», поданої на
здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

ВИТЯГ

**з протоколу № 3 засідання фахового семінару
відділу конституційного права
та місцевого самоврядування від 25 травня 2021 р.**

Присутні:

Голова засідання – провідний науковий співробітник, д.ю.н, проф. Батанов О.В.; завідувач відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту, д.ю.н., проф., академік НАН України Шемшученко Ю.С. (науковий керівник); д.ю.н, проф., академік НАПрН України Скрипнюк О.В. (рецензент); д.ю.н., пров.н.сп. Антонов В.О.; к.ю.н., ст.н.сп. Пухтинський М.О.; к.ю.н., ст.н.сп. Костецька Т.А.; к.ю.н., н.сп. Омельченко Н.Л.; запрошені: завідувач відділу теорії держави і права Інституту, д.ю.н., проф. Оніщенко Н.М. (рецензент); аспіранти відділу Кругова С.С., Пилипчук Н.П.; секретар – Горбатенко О.М.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України Пилипчук Наталії Петрівни на тему «Конституційне право громадян України на відпочинок», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді. Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, протокол № 2 від «31» січня 2019 р.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Пилипчук Н.П. по дисертації на тему «Конституційне право громадян України на відпочинок», що подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Виступаючи, доповідач у першу чергу обґрунтував актуальність теми дисертаційного дослідження та визначив його мету.

Оскільки право на працю є невідчужуваним правом кожної людини, важливо, що конституційне право на відпочинок так само розглядається вітчизняним законодавцем як невідчужуване. Разом із тим, у науковій літературі конституційне право громадян України на відпочинок викликає низку питань у вітчизняних дослідників. Так, актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена наступним:

– по-перше, саме конституційне формулювання «кожен, хто працює, має право на відпочинок» є досить спірним, адже відпочинок є фізіологічною потребою кожної людини, а тому відпочивати мають не лише працівники, а й особи, які не перебувають у трудових правовідносинах. В умовах, коли Загальна декларація прав людини надає таке право «кожній особі», конституційне формулювання викликає певні дискусії. Очевидно, що конституційне право на відпочинок є невід’ємною складовою як соціальних прав людини, так і трудових прав працюючих. Роботодавці зобов’язані надавати працівникам час для відновлення їх працездатності, зміцнення здоров’я, а також для виховання дітей, задоволення власних життєвих потреб та інтересів. Зміст конституційної норми не свідчить про обмеження права на відпочинок осіб, які не перебувають у трудових правовідносинах, проте наявність різних підходів до розуміння цієї норми свідчить про необхідність фундаментального дослідження конституційного права громадян України на відпочинок;

– по-друге, конституційне право на відпочинок включає гарантії здійснення різних форм відпочинку – щорічних відпусток, перерв під час трудового процесу, вихідних у зв’язку із вихідними чи неробочими днями, відпусток у зв’язку із навчанням тощо. Тобто, відпочинок може бути пов’язаним із задоволенням людиною фізичних, психічних, духовних чи соціальних потреб, а тому стаття 45 Конституції України по суті відображає широке коло гарантій, кожен із аспектів яких потребує додаткового дослідження;

– по-третє, на сьогодні, право на відпочинок в Україні гарантується насамперед нормами Конституції України та іншими спеціальними законами та нормативно-правовими актами, прийнятими в сферах праці та соціальної політики. Через прагнення України приєднатися до міжнародної спільноти, у тому числі Європейського Союзу, існує потреба змінити законодавство в усіх сферах у відповідності до європейських стандартів, і право на відпочинок як таке, що гарантується міжнародними стандартами, також потребує приведення у відповідність до міжнародних норм. Тому, існуючі проблеми реалізації,

забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні мають бути вирішені із урахуванням міжнародного досвіду, що також потребує глибокого вивчення цього конституційно гарантованого права.

Вказаним вище обґрунтовується необхідність наукового дослідження та переосмислення проблеми конституційного права громадян України на відпочинок. Тому його метою є наукове обґрунтування теоретичних засад конституційного права громадян України на відпочинок.

Далі, здобувачем було озвучено завдання, об'єкт та предмет пропонованого до уваги дослідження, визначено загальну структуру роботи та методи, що були використані у процесі дослідження. Також, у стислій формі були зазначені результати апробації основних положень та рекомендацій по дисертації, сформульовано основні положення її наукової новизни та висновки, до яких прийшов дисертант у процесі проведеного дослідження.

Після закінчення доповіді здобувачці Н. П. Пилипчук учасниками фахового семінару були поставлені такі **запитання**.

Д.ю.н., заст. директора Інституту **Скрипнюк Олександр Васильович**: В першу чергу хочу відмітити, що робота підготовлена на дуже цікаву та актуальну тему. Адже наразі не дуже багато є робіт, які присвячені дослідженню права громадян України на відпочинок саме з позицій конституційного права. Проведений ґрунтовний аналіз численних наукових джерел, нормативних, міжнародно-правових актів.

Варто також відмітити, що в даній роботі чи не вперше аналізується європейський досвід в контексті досліджуваної проблеми.

В роботі розглянуті теоретико-прикладні проблеми та шляхи оптимізації конституційних норм стосовно забезпечення конституційного права громадян України на відпочинок з урахуванням досвіду країн ЄС.

Варто відмітити проведене детальне дослідження міжнародного законодавства, яке регулює дане право в європейських країнах та відповідний міжнародно-правовий і конституційно-правовий механізми його захисту.

Важливим моментом, який справив на мене позитивне враження при читанні даного дослідження, є те, що Ви приділяєте велику увагу проблемі методології в контексті досліджуваної Вами проблеми.

Наталія Петрівно, у мене до Вас таке питання: порівнюючи право на відпочинок в ЄС та у наш час, як Ви вважаєте, відбулося звуження чи розширення даного права ?

Відповідь: Дякую за запитання. Вважаю, що відбулося розширення права на відпочинок у порівнянні з часами ЄС. Зокрема була збільшена тривалість гарантованої щорічної основної відпустки, святкові та неробочі дні перестали враховуватись при визначенні тривалості щорічних відпусток. Було прийнято

спеціальний Закон України «Про відпустки», яким встановлені державні гарантії права на відпустки, конкретизовані умови, тривалість і порядок надання їх працівникам. З прийняттям галузевих законів України встановлені додаткові гарантії права на відпочинок окремим категоріям працівників та службовців. Водночас, на мою думку, наразі зменшилась роль держави та профспілок в забезпеченні оздоровчого відпочинку громадян.

Д.ю.н., заст. директора Інституту **Скрипнюк О.В.**: Дякую за відповідь.

К.ю.н., н.с. **Омельченко Наталія Леонідівна**: Доброго дня всім! Відомо, що зараз в європейських країнах існує тенденція до скорочення робочого часу та робочих годин. У зв'язку з цим держава бере на себе забезпечення цих працівників. Наталія Петрівна, у мене до Вас таке питання: чи розглядали Ви у себе в роботі цей аспект стосовно Вашої теми дослідження?

Відповідь: Дякую за запитання. Дійсно, дуже цікавою є спрямованість до скорочення робочого часу та робочих годин у ряді європейських країн, зокрема у Ісландії, Іспанії, Франції, Нідерландах. Таку тенденцію вважаю цілком виправданою. Так, висновки ряду досліджень свідчать про те, що люди, робочий день яких триває 8 годин на добу працюють менш ефективно, ніж ті, робочий день яких є скороченим. У моєму дисертаційному дослідженні я торкаюсь цієї проблематики.

К.ю.н., н.с. **Омельченко Н.Л.**: Дякую за відповідь. Хочу відмітити, що робота Пилипчук Н.П. справила на мене дуже позитивне враження. Дисертація відбулася, вона написана на дуже важливу тему. Вважаю, що дана робота може бути рекомендована до захисту.

К.ю.н., с.н.с. **Пухтинський Микола Олександрович**: Наталія Петрівно, виходячи з предмету Вашого дослідження, проєкт Закону України «Про працю», а саме його Глава IV. «Відпочинок». Якщо Ви вивчали цей законопроєкт, то яке Ваше враження?

Відповідь: Так, я вивчала цей законопроєкт. На мою думку, він не є досконалим. Вважаю, що було б доречно конкретизувати механізми реалізації гарантій права на відпочинок та його захисту. Інакше констатовані гарантії не будуть діяти належним чином.

К.ю.н., с.н.с. **Пухтинський М.О.**: Дякую за відповідь. У мене, мабуть, більше пропозиція або порада до Наталії Петрівни, аніж зауваження. Так, в контексті як вищезазначеного законопроєкту, так і інших, які стосуються досліджуваної проблематики, то, на мій погляд, роботу прикрасила б авторська позиція щодо тих положень в законопроєктах, які вносяться.

Відповідь: Дякую за корисну пораду.

Д.ю.н., пров.н.с. **Антонов Володимир Олександрович**: В першу чергу, хочу відмітити, що робота справила на мене позитивне враження. Автор дуже ґрунтовно підійшов до аналізу досліджуваної проблематики.

Я приєднуюсь до тих пропозицій, які були висловлені моїми колегами.

У мене також є міркування або порада автору щодо історіографічного аспекту в дисертації, а саме: більш детально показати як змінюється інститут права на відпочинок в історичному дискурсі.

Але це не впливає на загальну позитивну оцінку даної роботи. Я вважаю, що робота виконана на достойному рівні і може бути рекомендована до захисту.

Д.ю.н., пров.н.с. **Батанов Олександр Васильович**: Я приєднуюсь до позитивної оцінки Вашої роботи, яка була висловлена моїми колегами.

Щодо зауваження, то, на мій погляд, автору потрібно більше звернути увагу до публікацій, саме сучасних, які стосуються даної проблематики.

Також пропозиція показати співвідношення права на працю та на відпочинок, яка між ними існує кореляція – робота від цього тільки б істотно виграла.

Але хочу відмітити, що робота відбулася, написана на дуже важливу тему, вона являє собою цілісний та ґрунтовний матеріал, а отже дане дисертаційне дослідження може бути рекомендована до захисту.

Відповідь: Дуже дякую за поради та увагу до моєї роботи.

Після відповідей на запитання учасників фахового семінару виступив **науковий керівник** доктор юридичних наук, професор, академік НАН України **Шемшученко Ю.С.** з оцінкою роботи здобувача у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану.

Висловлюючи свою позицію щодо наукового рівня дисертації, рівня ефективності виконання здобувачем індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану, Шемшученко Ю.С. відзначив таке;

Обрана Наталією Петрівною Пилипчук тема дослідження «Конституційне право громадян України на відпочинок» не втрачає своєї актуальності. Кожна людина, має потребу у наявності часу для відновлення сил та сну, як важливих фізіологічних потреб кожного, не залежно від того, чи займається вона певною фізичною або розумовою діяльністю, чи є безробітною. Особливо потреба у відпочинку актуалізується для кожного після вступу у трудові правовідносини, адже з цього моменту людина погоджується на певні обмеження та починає витрачати свій час на виконання трудових обов'язків. Для таких осіб держава гарантує встановлення меж, що визначають розподіл часу особи на час праці та час відпочинку. Втім, дане право все ще викликає дискусії серед вітчизняних науковців.

Права особи на відпочинок є таким самим невід'ємним, як і її право заробляти собі на життя працею, яку особа вільно обирає чи на яку вільно погоджується. Стаття 24 Загальної декларації прав людини встановлює, що кожна людина має право на відпочинок і дозвілля, включаючи право на розумне обмеження робочого дня та на оплачувану періодичну відпустку. Втім, досить тривалий час серед науковців має місце дискусія щодо визначення сутності права громадян на відпочинок. Одні науковці наводять аргументи, що якщо право на працю є правом першого покоління, оскільки воно є закладеним у людській природі, то право на відпочинок є правом другого покоління, як похідне від права на працю та як його антипод. Інші науковці відносять право на відпочинок до прав першого покоління, тобто до прав, які належать особі для забезпечення її фізичного існування, збереження, розвитку і захисту індивідуальності. Право на відпочинок згідно такої концепції є правом, обумовленим фізичною потребою будь-якого організму до відпочинку, тобто відпочивати повинні не лише працюючі особи – особи, які не працюють, все одно потребують відпочинку. Тобто, право на відпочинок є похідним не від права на працю, а від права на життя та здоров'я. А тому, згідно бачення дослідників, які підтримують таку концепцію, право на відпочинок є правом першого покоління. Отже, місце права людини на відпочинок у системі прав людини залишається доволі спірним. Не викликає сумнівів лише те, що відпочинок потрібний кожному не лише для відновлення сил працюючих осіб, але для забезпечення та підтримки фізичного й психічного здоров'я. Проте, щодо інших питань, пов'язаних із правом на відпочинок, наявні наукові дискусії.

Держава встановлює механізм реалізації права на відпочинок та гарантує реалізацію такого права тим особам, які перебувають у трудових правовідносинах, але конституційне право громадян України на відпочинок, не зважаючи на його закріплення на рівні Основного Закону все ще викликає суперечки серед вітчизняних науковців. Залишається досить дискусійним формулювання законодавця, згідно якого «кожен, хто працює, має право на відпочинок», із чого можна зробити хибний висновок, що той, хто не працює, не має права на відпочинок, та сам зміст статті 45 Конституції України. Піддаються критиці положення КЗпП України та Закону України «Про відпустки», прийняті для розвитку конституційних положень, та відповідні норми проектів Трудового кодексу України. Все вищенаведене свідчить про те, що обрана дисертанткою тема дослідження «Конституційне право громадян України на відпочинок» є актуальною із огляду на існування ряду теоретичних та практичних питань, пов'язаних із нею, які потребують розв'язання.

Передусім, ступінь обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації обумовлена, передусім, чіткою і логічною структурою дисертації, яка дозволила повноцінно розкрити предмет дослідження, вибудувати чітку послідовність розкриття запропонованої наукової проблеми. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що логічно поєднані у сім підрозділів, висновків і списку використаних джерел, додатків.

Дослідниця влучно сформулювала мету дисертаційного дослідження, яка полягала у розробці комплексних напрямів теоретико-практичних пропозицій щодо удосконалення сучасного стану забезпечення конституційного права на відпочинок в Україні, та вдало визначила завдання дослідження, що дозволило досягнути визначеної нею мети. Серед завдань дослідження були визначені такі:

- розкрити ступінь наукової розробленості доктринальних досліджень та методологічні основи конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні;

- здійснити аналіз сутності та ознак конституційного права людини і громадянина на відпочинок;

- визначити специфіку міжнародних стандартів права на відпочинок;

- з'ясувати зміст видів права відпочинку людини й громадянина;

- охарактеризувати гарантії права людини й громадянина на відпочинок;

- дослідити проблеми реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні;

- сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо вирішення проблем реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні;

- виокремити напрями запозичення позитивного європейського досвіду щодо забезпечення конституційного права на відпочинок у вітчизняне законодавство.

Успішне виконання Наталією Петрівною Пилипчук кожного із виділених завдань дозволило дослідниці сформулювати висновки, які мають важливе теоретичне та практичне значення для подальшого розвитку науки конституційного права та становлення правозахисних механізмів в Україні. Зроблені висновки є науково обґрунтованими та мають важливе значення для практики правореалізації у сфері прав людини в цілому та в забезпеченні конституційного права на відпочинок в Україні. Аналіз змісту роботи свідчить про те, що дисертація становить наукову та прикладну цінність, є самостійною, завершеною, аргументованою, комплексною роботою, має високий науково-теоретичний та практичний рівень. Дослідницею запропоновано комплексні зміни до таких нормативно-правових актів, як Конституція України, Кодекс законів про працю України, Закони України «Про відпустки» та «Про Професійні спілки». Варте уваги використання вченою широкого арсеналу методів наукового пізнання (історичного, формально-логічного, системно-структурного, методу моделювання, порівняльно-правового, що характеризує Н. П. Пилипчук, як вмілого та талановитого дослідника, який може розглядати та аналізувати вельми складні питання, співвідносити їх з загальним контекстом розвитку права, держави та суспільства, робити відповідні узагальнення, які мають високий якісний потенціал.

На нашу думку, дисертаційна робота Наталії Петрівни Пилипчук на тему «Конституційне право громадян України на відпочинок» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано важливу науково-прикладну проблему, котра виявляється у розробці комплексних напрямів теоретико-практичних пропозицій щодо удосконалення сучасного стану забезпечення конституційного права на відпочинок в Україні.

Н.П. Пилипчук, як здобувач наукового ступеня доктора філософії, є сформованим дослідником конституційно-правової проблематики та спеціалістом з питань конституційного права на відпочинок, яке є дискусійним в нашій державі. Здійснене дисертанткою дослідження на тему «Конституційне право громадян України на відпочинок» містить раніше не захищені наукові положення та отримані особисто автором нові науково обґрунтовані результати.

Дисертація на тему «Конституційне право громадян України на відпочинок» є новим та якісним внеском у сучасну конституційно-правову доктрину України, має відповідну наукову цінність і вагоме значення для подальшого розвитку конституційного права, виконана із урахуванням усіх вимог Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року №283), пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. №167.

Вважаємо, що дисертація Наталії Петрівни Пилипчук на тему «Конституційне право громадян України на відпочинок», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право», може бути рекомендована до захисту.

Після цього, слово було надано **рецензентам** наукової праці.

Доктор юридичних наук, професор **Скрипнюк О.В.** зауважив, що дисертаційне дослідження Наталії Петрівни Пилипчук присвячене актуальному з точки зору конституційно-правової науки та практики конституційного будівництва питанню конституційного права громадян України на відпочинок. Право на відпочинок гарантоване кожному статтею 24 Загальної декларації прав людини, якою встановлено, що «кожна людина має право на відпочинок і дозвілля, включаючи право на розумне обмеження робочого дня та на оплачувану періодичну відпустку», та статтею 45 Конституції України, яка визначає право «кожного, хто працює» на відпочинок. Не зважаючи на те, що право на відпочинок у нашій державі є конституційним, воно продовжує викликати дискусії серед наукової спільноти, тому його дослідження є актуальним з ряду причин.

По-перше, конституційне формулювання «кожен, хто працює, має право на відпочинок» є досить спірним. Якщо Загальна декларація прав людини надає таке право «кожній особі», то Конституція України поширює його лише на працюючих осіб. Із урахуванням необхідності приведення законодавства України до міжнародних стандартів, а також того, що у вітчизняній науковій літературі наявні дискусії щодо того, чи є зміст статті 45 Конституції України коректним, вважаємо, що обрана дисертанткою тема дослідження є актуальною.

По-друге, у вітчизняній науковій літературі піддається сумніву те, що право на відпочинок є невід'ємним правом кожної людини. Ряд науковців наводять аргументи, згідно яких право на відпочинок є похідним від права на працю, яке розглядається як невід'ємне право. Це пояснюється конституційним формулюванням «кожен, хто працює, має право на відпочинок», тобто право на працю у відповідності до нього є невідчужуваним правом кожної людини, а право на відпочинок – правом, яке належить кожній особі, що працює. Водночас, не може піддаватись сумніву те, що відпочинок є фізичною потребою кожної людини, не залежно від її віку чи працездатності. Відпочинок є потребою неповнолітніх осіб, повнолітніх працездатних осіб, повнолітніх непрацездатних осіб, осіб, що перебувають на пенсії тощо. А тому, враховуючи існування таких дискусій, конституційне право громадян України на відпочинок є актуальним питанням для дослідження.

По-третє, конституційне право громадян України на відпочинок – це право на здійснення різних форм відпочинку, таких як відпустки, вихідні, перерви у роботі тощо. Це право знайшло свій розвиток у положеннях ряду інших нормативно-правових актів, таких як КЗпП України чи Закону України «Про відпустки», зміст яких, як і зміст статті 45 Конституції України, піддається науковій та експертній критиці із огляду на наявність недоліків та невідповідність європейським стандартам. Тому, враховуючи те, що правове регулювання конституційного права громадян України на відпочинок не обмежується однією нормою Основного Закону, його оптимізація потребує комплексного наукового дослідження. І з огляду на це, обрана Н.П. Пилипчук тема дослідження є актуальною.

По-четверте, євроінтеграційний курс України обумовлює необхідність приведення вітчизняного законодавства у відповідність до норм й стандартів європейського права, а також перегляду сутності низки правових інститутів. Конституційне право громадян України на відпочинок, як нами зазначалось вище, не є тотожним сутності права на працю, яке гарантоване кожному статтею 24 Загальної декларації прав людини. Для нашої держави адаптація національного законодавства до законодавства країн Європейського Союзу є однією із першочергових задач. Тому, регулювання права на відпочинок, як закріпленого міжнародним та європейськими стандартами права, також має бути переглянуте та приведенне у відповідність до цих стандартів. Тож, дослідження Н.П. Пилипчук

присвячене актуальному з точки зору практики конституційного будівництва питанню.

Зазначені вище аргументи засвідчили необхідність здійснення ґрунтовного наукового переосмислення сутності та змісту конституційного права громадян України на відпочинок.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана у межах тем науково-дослідних робіт відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України: «Конституційно-правові проблеми сучасного унітаризму: вітчизняний та зарубіжний досвід» (номер державної реєстрації 0118U100391), «Парламентаризм в Україні: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку» (номер державної реєстрації 0112U105261).

3. Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Дисертанткою чітко визначено мету дослідження, якою є наукове обґрунтування теоретичних засад конституційного права громадян України на відпочинок. У відповідності до мети дослідження було сформульовано перелік завдань дослідження які Н.П.Пилипчук успішно вирішила у своїй праці. В підрозділі 1.1 було виконано завдання розкриття ступеню наукової розробленості доктринальних досліджень та методологічні основи конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні. Підрозділ 1.2 присвячено здійсненню аналізу сутності та ознак конституційного права людини і громадянина на відпочинок. Зміст підрозділу 1.3 свідчить про виконання авторкою завдання визначення специфіки міжнародних стандартів права на відпочинок. У підрозділі 2.1 дисертантка з'ясувала зміст видів права відпочинку людини й громадянина та надала характеристику гарантій права людини й громадянина на відпочинок. Дослідженню проблеми реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні було присвячено підрозділ 2.2. У підрозділі 3.1 вирішено завдання обґрунтування пропозицій щодо вирішення проблем реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні. Вирішенню завдання виокремлення напрямів запозичення позитивного європейського досвіду щодо забезпечення конституційного права на відпочинок у вітчизняне законодавство було присвячено зміст підрозділу 3.2.

Об'єкт дослідження складають суспільні відносини у сфері забезпечення прав людини і громадянина. До предмета дослідження дослідницею було віднесено конституційне право громадян України на відпочинок.

4. Структура та методологія дослідження. Структура дисертації зумовлена метою та завданнями дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг дисертації становить 217 сторінок, список використаних джерел налічує 177 найменувань на 19 сторінках, додаток – 2 сторінки. Кількість використаних джерел та їх перелік свідчать про те, що авторка

опрацювала широке коло дисертаційних і монографічних робіт із зазначеного питання як українських, так і іноземних правознавців, норм національного та міжнародного законодавства, матеріалів енциклопедичних та навчальних джерел тощо.

Належний ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження Н. П. Пилипчук ґрунтується на успішному використанні дисертантом методологічного інструментарію юридичної науки. Заслуговує на підтримку визначена авторкою методологія, яка дозволила дисертантці ґрунтовно розробити комплексні напрями теоретико-практичних пропозицій щодо удосконалення сучасного стану забезпечення конституційного права на відпочинок в Україні. За допомогою історичного методу аналізувався розвиток історіографії доктринальних досліджень конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні (підрозділ 1.1). Формально-логічний метод використовувався при дослідженні основних понятійних категорій у роботі (підрозділи 1.2-1.3; 2.2), виокремленні ознак конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні та характеристики міжнародних стандартів права на відпочинок. Системно-структурний метод надав можливість дисертантці вивести авторську класифікацію права людини й громадянина на відпочинок, а також охарактеризувати види гарантій права людини й громадянина на відпочинок (підрозділ 2.1). За допомогою методу моделювання авторкою виокремлено проблеми реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні та сформульовано пропозиції щодо їх вирішення (підрозділ 3.1). Порівняльно-правовий метод використано Н.П. Пилипчук при дослідженні позитивного європейського досвіду конституційно-правового регулювання права людини й громадянина на відпочинок і виробленні пропозицій щодо запозичення у національне законодавство (підрозділ 3.2).

Це дає можливість зробити висновок, що з теоретичної та практичної точок зору тема дисертаційного дослідження розроблена ґрунтовно.

5. Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що є одним із перших у вітчизняній юридичній науці наукових досліджень конституційного права громадян України на відпочинок, що дозволило авторці сформулювати ряд нових наукових положень та практичних рекомендацій, які мають важливе значення для розвитку доктрини конституційного права людини і громадянина на відпочинок та для удосконалення чинного законодавства й правозастосовчої практики в Україні.

Серед положень наукової новизни позитивно оцінимо такі:

1) визначено поняття «конституційне право людини і громадянина на відпочинок», як набору закріплених та гарантованих Конституцією України можливостей осіб відпочивати від роботи, отримувати оплачувану щорічну відпустку, працювати за режимом скороченого робочого дня чи скороченої тривалості роботи у нічний час, отримувати відпочинок на вихідні та святкові дні

для відновлення свого психологічного та фізичного стану, збереження фізично-психологічних можливостей організму та забезпечення здорового існування;

2) встановлення ознак конституційного права людини і громадянина на відпочинок, до яких віднесено наступні: 1) це право має спеціальний суб'єктний склад; 2) це право є системоутворюючим; 3) це право характеризується періодичністю; 4) це право спрямоване на задоволення нематеріальних потреб; 5) це право є умовним; 6) це право має подвійний похідний характер;

3) розробку системи законодавчих пропозицій щодо внесення змін у Конституцію України, Кодекс законів про працю України, Закон України «Про відпустки», Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», спрямованих на вирішення проблем реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні;

4) пропозицію внести наступні зміни до чинного законодавства України на основі досвіду зарубіжних країн:

- доповнити Конституцію України новою нормою 45-1, яка повинна мати наступний зміст: «кожен, хто працює має право на вільний час. Держава гарантує реалізація права на вільний час шляхом встановлення у законі соціальних, творчих відпусток, відпусток у зв'язку із підготовкою до змагань та/чи у зв'язку з навчанням»;

- доповнити Кодекс законів про працю України новою статтею 83-1 щодо можливості працівників самостійно реалізовувати право на відпочинок. Дана норма повинна мати наступний зміст: «працівник має право тимчасово на термін до двох місяців призупинити виконання трудового договору, в письмовій формі попередивши про це роботодавця за два тижні, якщо роботодавець більше півроку з моменту звернення не виконує обов'язок щодо надання щорічної, додаткової, соціальної відпустки. В даному випадку працівник звільняється від обов'язку виконувати свою трудову функцію»;

- внести зміни до ст. 45 Конституції України, та сформулювати її зміст наступним чином «Кожен, хто працює, має право на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого та щоденного відпочинку, оплачуваної щорічної відпустки, додаткової відпустки, соціальної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час. Максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, тривалість соціальної відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови здійснення цього права визначаються законом»;

- доповнити ст. 45 Конституції України доповнити наступним положенням: «[...] Здійснення цього права може бути обмежене законом у виняткових випадках в інтересах держави, або підприємства, установи чи організації, розташованих на території України, якщо від цього залежить їх подальша діяльність».

Зміст положень, що віднесені автором до положень наукової новизни одержаних результатів, свідчить про авторський підхід до вивчення проблематики конституційного права людини і громадянина на відпочинок.

6. Зміст дисертаційної роботи. Пилипчук Наталія Петрівна у праці «Конституційне право громадян України на відпочинок» обґрунтовано розкрила конституційно-правові аспекти права громадян України на відпочинок. Авторкою лаконічно та чітко викладено зміст анотацій, що розкривають основні положення та висновки роботи. У вступі дисертаційного дослідження обґрунтовується актуальність теми, визначаються об'єкт, предмет, мета і основні завдання дослідження, характеризується методологічна і науково-теоретична основа роботи, наукова новизна отриманих результатів, теоретичне і практичне значення результатів дослідження, виокремлюються положення щодо їх апробації тощо. Розділ 1 дисертаційного дослідження присвячено методологічним та загальнотеоретичним основам конституційного права громадянина України на відпочинок. З'ясовано ступінь наукової розробленості доктринальних досліджень та методологічні основи конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні. Досліджено поняття, сутність та ознаки конституційного права людини і громадянина на відпочинок. Позитивно відзначимо аналіз міжнародних стандартів права на відпочинок. У розділі 2 досліджено гарантії та механізм реалізації конституційного права громадян України на відпочинок. Зокрема, встановлено особливості видів права відпочинку людини й громадянина та класифікація гарантій такого права та досліджено механізм реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок. У свою чергу, в розділі 3 авторка встановила концептуальні засади вдосконалення механізму реалізації конституційного права громадян України на відпочинок. Оригінальністю та інноваційністю відрізняються авторські підходи щодо визначення проблем реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні та пропозиції щодо їх вирішення. Й окрім того, позитивно відзначимо дослідження конституційного права на відпочинок у країнах ЄС та шляхів для запозичення в Україну. У висновках автором за результатами проведеного дослідження викладено найбільш важливі науково-теоретичні положення, які відображають зміст дисертаційного дослідження, результати використання різних методологічних прийомів дослідження, авторські ідеї, які засновані на дослідженому емпіричному матеріалі. В додатках відображено список опублікованих дисертантом праць та результати участі в наукових та науково-практичних конференціях.

7. Теоретичне та практичне значення дослідження. Теоретичне та практичне значення дослідження полягає в тому, що викладені дисертанткою положення у подальшому можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальших наукових досліджень розробок питань забезпечення та захисту конституційного права людини і громадянина на відпочинок;

– у *правотворчій діяльності* – для удосконалення вітчизняного законодавства в частині забезпечення конституційного права громадян України на відпочинок, зокрема Конституції України, Закону України «Про відпустки»;

– у *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення практики застосування норм законодавства у сфері забезпечення права громадян України на відпочинок;

– у *навчальному процесі* – у процесі підготовки підручників і навчальних посібників з курсів «Конституційне право України», «Права людини» та інших нормативних і спеціалізованих курсів у закладах вищої освіти.

8. Повнота викладення наукових положень та висновків в опублікованих працях. Підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення й висновки доповідалися дисертантом на засіданнях відділу Конституційного права та самоврядування, а також були оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях: «Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні» (м. Одеса, 8–9 лютого 2019 р.), «Право як ефективний суспільний регулятор» (м. Львів, 15–16 лютого 2019 р.), «Актуальні проблеми реформування системи законодавства України» (м. Запоріжжя, 25-26 січня 2019 р.), «Правова доктрина, правоутворення та правозастосування: проблеми зв'язку та шляхи розвитку» (м. Харків, 11 жовтня 2019 р.).

9. Недоліки дисертації щодо її змісту. Попри безумовно позитивні аспекти праці Наталії Петрівни Пилипчук на тему «Конституційне право громадян України на відпочинок», при підготовці дисертанта до захисту дисертації варто звернути увагу на деякі питання:

1) дисертанту необхідно звернути увагу на сучасні тенденції перерозподілу робочого дня та часу відпочинку та на сучасні режими робочого дня, які дають змогу працівнику самостійно розподіляти час на власний розсуд без правил внутрішнього трудового розпорядку за умови дотримання встановленої денної, тижневої чи іншої, встановленої на певний обліковий період, норми тривалості робочого часу;

2) звернути увагу на те, яким чином конституційне право на відпочинок врегульовується не лише в країнах ЄС, а й в інших країнах світу. Не зважаючи на те, що першочерговим для запозичення Україною в світлі курсу на євроінтеграцію є досвід членів Європейського Союзу, на наше переконання, в світлі того, що зміст та сутність конституційного права громадян України на відпочинок є доволі дискусійним, необхідно ознайомитись із досвідом якомога більшої кількості країн світу;

3) звернути більшу увагу на нещодавні зміни, яких зазнало вітчизняне законодавство у зв'язку із пандемією коронавірусної хвороби «COVID-19», у тому числі, яких змін зазнало вітчизняне законодавство, та які нові можливості з'явилися у працівників, пов'язані із правом на відпочинок, обумовленого встановленням карантину на певній території, чи хворобою особи.

Проте, попри висловлені зауваження, вони не применшують позитивного значення дисертації, та мають рекомендаційний характер.

10. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Усі публікації автора за змістом відповідають темі дисертаційного дослідження «Конституційне право громадян України на відпочинок», доводять повноту опублікування отриманих результатів та наявність їх достатньої кількості. Опубліковані праці автора присвячені різним аспектам досліджуваної проблеми і не дублюють одна одну. Дисертація має високий теоретичний рівень і практичне значення, а її зміст може бути покладено в основу майбутньої монографічної роботи дисертанта. Аналіз змісту дисертації дозволив встановити відсутність текстових запозичень без посилання на джерело (плагіату). Дисертаційне дослідження Наталії Петрівни Пилипчук відповідає спеціальності 081 – «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року №283), пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. №167.

Тому, із урахуванням всього вищенаведеного, робимо висновок, що дисертаційна робота Пилипчук Наталії Петрівни на тему: «Конституційне право громадян України на відпочинок» може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України **Онщенко Н.М.** відзначила, що життя, здоров'я та працездатність є тими ресурсами, які кожна людина має берегти та за можливості відновлювати. Саме тому, питання щодо регулювання права на відпочинок виникло практично одночасно з питанням про необхідність регулювання робочого часу, та залишається дискусійним до цих пір. У відповідності до ст. 45 Конституції України, кожен, хто працює, має право на відпочинок, яке забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи в нічний час, а також визначенням законом максимальної тривалості робочого часу й мінімальної тривалості відпочинку. Питання права на відпочинок урегульовується й іншими нормативно-правовими актами вітчизняного законодавства, такими як Кодекс законів про працю України чи Закон України «Про відпустки». Тобто, домінуючим у питанні захисту права особи на відпочинок є трудове право, як галузь, якою урегульовуються питання праці, а конституційне право громадян України на відпочинок спрямоване передусім на захист прав та інтересів осіб, які здійснюють реалізацію свого права на працю.

Не зважаючи на очевидну трудову природу, яка безпосередньо окреслена у конституційній нормі, право на відпочинок серед трудових прав громадян має найщільніший взаємозв'язок із правом на життя. Встановлення прав на щотижневий відпочинок, на оплачувану щорічну відпустку, на скорочений робочий день щодо окремих професій і виробництв, на скорочену тривалість роботи в нічний час тощо має безпосередній вплив на якість життя, стан здоров'я та працездатність людини. Відсутність відпочинку, або його нестача, можуть призвести до шкоди здоров'ю й організму та до загрози життю. Втім, відпочиваючи, працівник відновлює свої сили та поновлює працездатність. Отже, відчутність чи нестача відпочинку можуть призвести до різноманітних порушень життєво важливих процесів. А тому, визначення на рівні Основного Закону права працюючих на відпочинок є важливою гарантією захисту права кожного на життя. Додержання ряду конституційних прав, у тому числі права на працю, без додержання конституційного права громадян на відпочинок, є неможливим.

Втім, якщо проаналізувати норми чинного законодавства, можна звернути увагу на те, що на рівні Конституції України законодавцем продубльовано застарілий підхід Кодексу законів про працю, згідно із яким конституційне право на відпочинок є похідним від права на працю. Наразі існує необхідність збалансувати такі права шляхом встановлення нормативів робочого часу та часу відпочинку у відповідності до індивідуальних потреб кожного працівника окремо. Окрім того, більшість наявних у науковій літературі праць, які стосуються конституційного права на відпочинок, розглядають це право через призму трудового законодавства та теорії трудового права, а не теорії конституційного права. Термін «час відпочинку» є більш вживаним у правовій доктрині, ніж термін «право на відпочинок».

Тож, на нашу думку, все вищенаведене свідчить про актуальність обраної Наталією Петрівною Пилипчук теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконана у відділі конституційного права та місцевого самоврядування Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, у межах таких тем науково-дослідних робіт як: «Конституційно-правові проблеми сучасного унітаризму: вітчизняний та зарубіжний досвід» (номер державної реєстрації 0118U100391), «Парламентаризм в Україні: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку» (номер державної реєстрації 0112U105261).

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення у шести статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, двох статтях – у наукових виданнях іншої держави, а також у чотирьох тезах доповідей і повідомлень на вказаних конференціях. Ці публікації за змістом відповідають темі дисертаційного дослідження, доводять повноту опублікування отриманих результатів та наявність їх достатньої кількості. Опубліковані праці

автора присвячені різним аспектам досліджуваної проблеми і не дублюють одна одну.

Підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення й висновки доповідалися дисертантом на засіданнях відділу Конституційного права та самоврядування, а також були оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях: «Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні» (м. Одеса, 8–9 лютого 2019 р.), «Право як ефективний суспільний регулятор» (м. Львів, 15–16 лютого 2019 р.), «Актуальні проблеми реформування системи законодавства України» (м. Запоріжжя, 25-26 січня 2019 р.), «Правова доктрина, правоутворення та правозастосування: проблеми зв'язку та шляхи розвитку» (м. Харків, 11 жовтня 2019 р.).

Наукова новизна положень і висновків, сформульованих у дисертації

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першою спробою комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, з урахуванням новітніх досягнень доктрини конституційного права дослідити специфіку конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні. За результатами дисертаційного дослідження сформульовано авторські основні положення, які виносяться на захист і містять елементи наукової новизни. Положення наукової новизни отриманих результатів автором справедливо структуровано на ті, що отримані вперше, ті, що удосконалено, і ті, що дістали подальшого розвитку. Найбільш важливе значення з теоретичної та практичної точок зору мають положення наукової новизни, що стосуються:

- визначення конституційного права людини і громадянина на відпочинок, як набору закріплених та гарантованих Конституцією України можливостей осіб відпочивати від роботи, отримувати оплачувану щорічну відпустку, працювати за режимом скороченого робочого дня чи скороченої тривалості роботи у нічний час, отримувати відпочинок на вихідні та святкові дні для відновлення свого психологічного та фізичного стану, збереження фізично-психологічних можливостей організму та забезпечення здорового існування

- розробки системи законодавчих пропозицій щодо внесення змін у Конституцію України, Кодекс законів про працю України, Закон України «Про відпустки», Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», спрямованих на вирішення проблем реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні;

- класифікації системи міжнародних стандартів права на відпочинок (відпустку), до якої віднесено: 1) міжнародні стандарти, прийняті Організацією Об'єднаних Націй (Загальна декларація прав людини від 10.12.1948; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року; 2) міжнародні стандарти, прийняті Радою Європи (Європейська соціальна хартія від 18.10.1961 року); 3) міжнародні стандарти, які є складовою законодавства Європейського Союзу (Договір про заснування Європейської

Спільноти від 25.03.1957; Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями 07.02.1992; Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників від 09.12.1989); 4) міжнародні стандарти, прийняті Міжнародною Організацією Праці (Конвенція про застосування щотижневого відпочинку на промислових підприємствах № 14 від 25.10.1921 року; Конвенція про щорічні оплачувані відпустки № 52 від 24 червня 1936 року; Конвенція про оплачувані відпустки в сільському господарстві №101 від 4 червня 1952 року; Конвенція про умови праці на плантаціях № 110 від 24 червня 1958 року; Конвенція про оплачувані відпустки № 132 від 24 червня 1970 року; Конвенція про оплачувані учбові відпустки № 140 від 24.06.1974 року; Конвенція про щорічні оплачувані відпустки морякам № 146 від 29.10.1976; Конвенція про надомну працю № 177 від 20.06.1996; Конвенцію про перегляд Конвенції (переглянутої) 1952 року про охорону материнства № 183 від 15.06.2000; 5) міжнародні стандарти, відображені у директивах Європейського Союзу (Директива 93/104/ЄС про робочий час від 23 листопада 1993 року; Директива 92/85/ЄЕС про запровадження заходів щодо сприяння поліпшенню безпеки та гігієни праці на роботі вагітних працівниць та працівниць, які нещодавно народили або годують грудьми від 19 жовтня 1992 року; Директива 2003/88/ЄС про деякі аспекти організації робочого часу від 04 листопада 2003 року; Директива 2010/18/ЄС про імплементацію переглянутої Рамкової Угоди щодо батьківської відпустки, укладеної з BUSINESSSEUROPE, UEAPME, SEEP та ETUC, та відміну Директиви 96/34/ЄС, від 8 березня 2010 року).

Теоретичне і практичне значення дослідження

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у дисертаційному дослідженні положення у подальшому можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальших наукових досліджень розробок питань забезпечення та захисту конституційного права людини і громадянина на відпочинок;

– у правотворчій діяльності – для удосконалення вітчизняного законодавства в частині забезпечення конституційного права громадян України на відпочинок, зокрема Конституції України, Закону України «Про відпустки»;

– у правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики застосування норм законодавства у сфері забезпечення права громадян України на відпочинок;

– у навчальному процесі – у процесі підготовки підручників і навчальних посібників з курсів «Конституційне право України», «Права людини» та інших нормативних і спеціалізованих курсів у закладах вищої освіти. .

Оцінка змісту дисертації

Відповідно до теми дисертаційної роботи, автором грамотно визначено мету дисертаційного дослідження, якою є розробка комплексних напрямів теоретико-

практичних пропозицій щодо удосконалення сучасного стану забезпечення конституційного права на відпочинок в Україні.

Для досягнення поставленої мети у дисертації, дисертанткою були успішно виконані такі завдання:

- розкрити ступінь наукової розробленості доктринальних досліджень та методологічні основи конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні (виконане у підрозділі 1.1);

- визначити сутність та ознаки конституційного права людини і громадянина на відпочинок (виконане у підрозділі 1.2);

- з'ясувати специфіку міжнародних стандартів права на відпочинок (виконане у підрозділі 1.3);

- охарактеризувати зміст видів права відпочинку людини й громадянина (виконане у підрозділі 2.1);

- узагальнити проблеми реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні (виконане у підрозділі 2.2);

- розробити пропозиції щодо вирішення проблем реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні (виконане у підрозділі 3.1);

- виокремити напрями запозичення позитивного європейського досвіду щодо забезпечення конституційного права на відпочинок у вітчизняне законодавство (виконане у підрозділі 3.2).

Також авторкою було чітко визначено об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері забезпечення прав людини і громадянина, та предмет дослідження – конституційне право громадян України на відпочинок.

Належний ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження Н.П. Пилипчук ґрунтується на успішному використанні дисертантом методологічного інструментарію юридичної науки. Заслугує на підтримку визначена автором методологія дослідження, фундаментальною основою якої слугує комплекс сучасних як загальних, так і спеціальних теоретико-методологічних засобів наукового пізнання явищ та процесів, які мають місце в суспільстві. За допомогою історичного методу аналізувався розвиток історіографії доктринальних досліджень конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні (підрозділ 1.1). Формально-логічний метод використовувався при дослідженні основних понятійних категорій у роботі (підрозділи 1.2-1.3; 2.2), виокремленні ознак конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні та характеристики міжнародних стандартів права на відпочинок. Системно-структурний метод надав можливість вивести авторську класифікацію права людини й громадянина на відпочинок, а також охарактеризувати види гарантій права людини й громадянина на відпочинок (підрозділ 2.1). За допомогою методу моделювання виокремлено проблеми реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні та сформульовано пропозиції щодо їх

вирішення (підрозділ 3.1). Порівняльно-правовий метод використано при дослідженні позитивного європейського досвіду конституційно-правового регулювання права людини й громадянина на відпочинок і виробленні пропозицій щодо запозичення у національне законодавство (підрозділ 3.2).

Структура дисертації зумовлена метою та завданнями дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку на 2 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 217 сторінок, список використаних джерел налічує 177 найменувань на 19 сторінках, що свідчить про опрацювання дисертанткою широкого кола дисертаційних і монографічних робіт із зазначеного питання як українських, так і іноземних правознавців, аналіз міжнародних документів, норм чинного законодавства України, актів судової практики; використання матеріалів енциклопедичних та навчальних джерел; опрацювання широкого спектру матеріалів, які розміщені на ресурсах офіційних електронних видань.

Автором грамотно викладено зміст анотацій, у вступі дисертаційного дослідження обґрунтовується актуальність теми, визначаються об'єкт, предмет, мета і основні завдання дослідження, характеризується методологічна і науково-теоретична основа роботи, наукова новизна отриманих результатів, теоретичне і практичне значення результатів дослідження, виокремлюються положення щодо їх апробації тощо.

В Розділі 1 «Методологічні та загальнотеоретичні основи конституційного права громадянина України на відпочинок» авторкою ґрунтовно проаналізовано та з'ясовано ступінь наукової розробленості доктринальних досліджень та методологічні основи конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні. Досліджено поняття, сутність та ознаки конституційного права людини і громадянина на відпочинок. Ґрунтовно досліджені міжнародні стандарти права на відпочинок. Позитивно відзначимо сформульовану авторкою дефініцію поняття «конституційне право людини і громадянина на відпочинок», а також виділені ознаки конституційного права людини і громадянина на відпочинок, до яких віднесено: 1) загальні ознаки, притаманні усім конституційним правам: це основне право працівника, яке закріплена на рівні Конституції; це право наділене особливою правовою охороною, що проявляється в його невідчужуваності, невичерпності, гарантуванні, неможливості скасування; 2) особливі ознаки, які притаманні йому як окремому виду прав: це право з'являється в людини і громадянина безпосередньо з моменту вступу в трудові правовідносини з роботодавцем, тобто є умовно залежним від цього факту; є системоутворюючим правом, тобто базовим правом для групи інших прав; характеризується періодичністю, немайновим характером, та має подвійний похідний характер.

Розділ 2 «Гарантії та механізм реалізації конституційного права громадян України на відпочинок» присвячено дослідженню особливостей видів права відпочинку людини й громадянина й класифікації гарантій такого права, та

механізму реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок. Оригінальністю та інноваційністю відрізняються авторські підходи щодо класифікації гарантій конституційного права на відпочинок залежно від сфери життєдіяльності у якій вони реалізуються, на: гарантії відпочинку під час здійснення трудових обов'язків; гарантії відпочинку задля забезпечення життя й належного рівня здоров'я; гарантії захисту конституційного права на відпочинок уповноваженими органами.

У Розділі 3 «Концептуальні засади вдосконалення механізму реалізації конституційного права громадян України на відпочинок» досліджено проблеми реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні та пропозиції щодо їх вирішення, а також проаналізоване конституційне право на відпочинок у країнах ЄС. Відзначимо пропозиції дослідниці, сформульовані на основі дослідження досвіду зарубіжних країн запропоновано: 1) зміст ст. 45 Конституції України запропоновано сформулювати наступним чином «Кожен, хто працює, має право на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, оплачуваної щорічної відпустки, соціальної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час. Максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, тривалість соціальної відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови здійснення цього права визначаються законом»; 2) запропоновано доповнити Кодекс законів про працю України новою статтею 83-1 щодо можливості працівників самостійно реалізовувати право на відпочинок. Дана норма повинна мати наступний зміст: «працівник має право тимчасово на термін до двох місяців призупинити виконання трудового договору, в письмовій формі попередивши про це роботодавця за два тижні, якщо роботодавець більше півроку з моменту звернення не виконує обов'язок щодо надання щорічної, додаткової, соціальної відпустки. В даному випадку працівник звільняється від обов'язку виконувати свою трудову функцію».

У висновках Н.П. Пилипчук викладено найбільш важливі науково-теоретичні положення, які відображають зміст дисертаційного дослідження, результати використання різних методологічних прийомів дослідження, авторські ідеї, які засновані на дослідженому емпіричному матеріалі.

В додатках відображено список опублікованих дисертанткою праць та результати участі в наукових та науково-практичних конференціях.

Зауваження

Н.П. Пилипчук при підготовці до захисту дисертації, на нашу думку, має звернути увагу на деякі питання, відповіді на які зможуть посилити її наукову позицію:

- необхідно звернути увагу на проблематику визначення місця конституційного права громадян України на відпочинок у системі прав людини та громадянина – тобто, до якого покоління прав людини належить конституційне право на відпочинок; чи є право на відпочинок невідчужуваним правом, чи таким правом, що набувається людиною у процесі її життєдіяльності; чи є право на відпочинок похідним від права на життя, чи похідним від права на працю тощо;

- авторці необхідно звернути увагу на особливості права на відпочинок представників окремих професій, режими праці та відпочинку яких є специфічними. Наприклад такими особами є військовослужбовці та лікарі, і при цьому дане питання актуалізується обставинами, обумовленими тимчасовою окупацією окремих територій Донецької і Луганської областей та Автономної Республіки Крим, проведенням Операція об'єднаних сил на сході України, пандемією коронавірусної хвороби «COVID-19» та іншими чинниками;

- Н.П. Пилипчук варто звернути більшу увагу на останні зареєстровані у Верховній Раді України проекти Трудового кодексу України, та їх положення, присвячені праву на працю.

Проте, не зважаючи на висловлені вище зауваження, дисертаційне дослідження **Пилипчук Наталії Петрівни** на тему: **«Конституційне право громадян України на відпочинок»** є складним із точки зору конституційного права, має наукову новизну, вирішує складну й актуальну теоретичну проблему та відповідає спеціальності 081 – «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року №283), пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. №167. Тому дане дисертаційне дослідження може бути рекомендоване до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

ВИСНОВОК

**Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Пилипчук Наталії Петрівни на тему: «Конституційне право
громадян України на відпочинок», поданої на
здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

**1. Обґрунтування вибору теми дисертаційного дослідження,
зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами**

Здобувач вмотивовано та переконливо обґрунтовує актуальність та практичну необхідність опрацювання питань, що становлять предмет його дослідження, висвітлюючи зв'язок теми дисертації із існуючими на сьогодні науковими програмами, планами та темами.

Зокрема, актуальність обраної для дисертаційного дослідження теми обумовлена наступним.

Головним обов'язком держави та її органів є визнання, гарантування, забезпечення й захист основних прав та свобод людини і громадянина. Україна, як демократична, соціальна та правова держава, що задекларовано у статті 1 Конституції України, проголосивши визнання загальнолюдських цінностей, взяла на себе зобов'язання дотримуватися загальновизнаних принципів міжнародного права. Статтею 24 Загальної декларації прав людини встановлено, що «кожна людина має право на відпочинок і дозвілля, включаючи право на розумне обмеження робочого дня та на оплачувану періодичну відпустку». Тобто, право на відпочинок є тим благом, яке кожен громадянин має вимагати від держави для забезпечення свого існування, збереження здоров'я та особистісного розвитку. Для України, як для молодої держави, прийняття міжнародних стандартів та заповнення їх нормами прогалин у внутрішньому законодавстві є однією із передумов ефективного розвитку законодавства, тому право на відпочинок було визначено вітчизняним законодавцем як конституційне, та було закріплене статтею 45 Основного Закону нашої держави.

Закріплення права на відпочинок в Розділі II Основного Закону означає, що це право набуло найвищої охорони з боку держави. Конституційне право на відпочинок передбачає право кожного громадянина на щотижневий відпочинок, оплачувану щорічну відпустку, встановлення скороченого робочого дня для певних професій, скорочену тривалість роботи у нічний час. Тобто, загальноприйнятим як на міжнародному, так і на національному рівні, є те, що робочий час не може тривати цілу добу, а отже існує час, протягом якого особа виконує свої трудові функції, та час, який відведено на відпочинок та який є вільним від трудової діяльності. Іншими словами, конституційне право на відпочинок гарантує кожному громадянину наявність у нього часу для відновлення сил та сну, як важливих фізіологічних потреб кожного. Проте, на сьогодні дане право належним чином в Україні не забезпечується. Є істотні недоліки і у теоретичній розробці шляхів забезпечення права людини і громадянина на відпочинок.

Все це обумовлює потребу проведення ґрунтовного комплексного дослідження проблематики конституційного права громадян України на відпочинок. Ці проблеми частково вже були предметом наукових досліджень, проте, на сьогодні немає комплексної теоретичної розробки даної проблеми.

Посилює актуальність дослідження конституційного права громадян України на відпочинок і той фактор, що більшість наукових праць, що стосуються

права на відпочинок, розглядають це право через призму трудового законодавства та теорії трудового права, при чому в основному дискусії стосуються такої категорії, як «час відпочинку», що фігурує в трудовому законодавстві, а саме щодо змісту цього поняття, його співвідношення з поняттями «робочий час», «позаробочий час», «вільний час». Окремо варто звернути увагу й на вживання в окремих наукових джерелах поняття «право на час відпочинку», замість «право на відпочинок».

Пилипчук Н.П. вірно визначає зв'язок своєї дисертаційної роботи з актуальними на сьогодні науковими програмами, планами та темами. Проблематика здійсненого здобувачем дослідження відповідає наступним плановим науково-дослідним темам Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України: «Конституційно-правові проблеми сучасного унітаризму: вітчизняний та зарубіжний досвід» (номер державної реєстрації 0118 U100391), «Парламентаризм в Україні: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку» (номер державної реєстрації 0112 U 105261).

2. Мета і завдання дисертаційного дослідження

Метою дослідження є дисертаційного дослідження є наукове обґрунтування теоретичних засад конституційного права громадян України на відпочинок.

Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

- розкрити ступінь наукової розробленості доктринальних досліджень і методологічні основи конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні;
- визначити сутність та ознаки конституційного права людини і громадянина на відпочинок;
- з'ясувати специфіку міжнародних стандартів права на відпочинок;
- охарактеризувати зміст видів права відпочинку людини і громадянина;
- визначити гарантії права людини і громадянина на відпочинок;
- узагальнити проблеми реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні;
- розробити пропозиції щодо розв'язання проблем реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні;
- обґрунтувати напрями запозичення позитивного європейського досвіду щодо забезпечення конституційного права на відпочинок у вітчизняне законодавство.

3. Об'єкт, предмет та теоретико-методологічна база

дисертаційного дослідження

Здобувач правильно визначає об'єкт та предмет дисертаційного дослідження, а також надає вичерпне обґрунтування використання теоретико-методологічної бази, необхідного для повноцінного проведення такого дослідження.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері забезпечення прав людини і громадянина.

Предметом дослідження є конституційне право громадян України на відпочинок.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становить комплекс філософських, загальнонаукових і спеціальних методів та засобів наукового пізнання. За допомогою історичного методу визначено розвиток доктринальних досліджень конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні (підрозділ 1.1). Системно-структурний метод дозволив здійснити класифікацію права людини і громадянина на відпочинок, а також визначити види гарантій права людини і громадянина на відпочинок (підрозділ 2.1). Під час дослідження основних понять та категорій у роботі застосовувався формально-логічний метод. Також за його допомогою узагальнено ознаки конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні та охарактеризовано міжнародні стандарти права на відпочинок (підрозділи 1.2-1.3; 2.2). Метод моделювання використано в роботі для з'ясування основних проблем реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні та запропоновано шляхи їх розв'язання (підрозділ 3.1). Порівняльно-правовий метод дозволив визначити позитивний досвід європейських країн у сфері конституційно-правового забезпечення права людини й громадянина на відпочинок з метою подальшого вдосконалення законодавства України (підрозділ 3.2).

4. Наукова новизна дисертаційного дослідження, теоретична та практична цінність одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших наукових досліджень у вітчизняній юридичній науці конституційного права громадян України на відпочинок. Наукову новизну дисертації становлять такі основні положення:

уперше:

– визначено та сформульовано поняття «конституційне право людини і громадянина на відпочинок» як набору закріплених і гарантованих Конституцією України можливостей осіб відпочивати від роботи, отримувати оплачувану

щорічну відпустку, працювати за режимом скороченого робочого дня чи скороченої тривалості роботи в нічний час, отримувати відпочинок на вихідні та святкові дні для відновлення свого психологічного та фізичного стану, збереження фізично-психологічних можливостей організму та забезпечення здорового існування;

– встановлено ознаки конституційного права людини і громадянина на відпочинок: 1) це право має спеціальний суб'єктний склад; 2) це право є системоутворюючим; 3) це право характеризується періодичністю; 4) це право спрямоване на задоволення нематеріальних потреб; 5) це право є умовним; 6) це право має подвійний похідний характер;

– розроблено систему пропозицій щодо внесення змін до Конституції України, Кодексу законів про працю України, Закону України «Про відпустки», Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», спрямованих на розв'язання проблем реалізації, забезпечення та захисту конституційного права людини і громадянина на відпочинок в Україні;

– на основі досвіду зарубіжних країн запропоновано: 1) Конституцію України доповнити новою нормою 45-1, яка повинна мати такий зміст: «кожен, хто працює, має право на вільний час. Держава гарантує реалізацію права на вільний час шляхом встановлення в законі соціальних, творчих відпусток, відпусток у зв'язку з підготовкою до змагань та/чи у зв'язку з навчанням»; 2) доповнити Кодекс законів про працю України новою статтею 83-1 щодо можливості працівників самостійно реалізовувати право на відпочинок. Запропонована норма повинна мати такий зміст: «працівник має право тимчасово на термін до двох місяців призупинити виконання трудового договору, у письмовій формі попередивши про це роботодавця за два тижні, якщо роботодавець більше ніж півроку з моменту звернення не виконує обов'язок щодо надання щорічної, додаткової, соціальної відпустки. У цьому разі працівник звільняється від обов'язку виконувати свою трудову функцію»; 3) внести зміни до ст. 45 Конституції України та сформулювати її зміст так: «Кожен, хто працює, має право на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого та щоденного відпочинку, оплачуваної щорічної відпустки, додаткової відпустки, соціальної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи в нічний час. Максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, тривалість соціальної відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови здійснення цього права визначаються законом»; 5) ст. 45 Конституції України доповнити таким положенням: «[...] Здійснення цього права може бути обмежене законом у виняткових випадках в інтересах держави, або підприємства, установи чи організації, розташованих на території України, якщо від цього залежить їх подальша діяльність»;

удосконалено:

– зміст типового Розпорядження Кабміну щодо перенесення робочих днів для забезпечення конституційних прав на свободу віросповідання та відпочинку. Наголошено на потребі доповнення такого розпорядження ст. 2, відповідно до якої «релігійні громади (неправославних) конфесій, зареєстровані в Україні, мають право до 1 вересня щороку подавати до 10 найбільших релігійних свят на наступний рік. Кабінет Міністрів зобов'язується опублікувати такий перелік з рекомендаціями щодо перенесення робочих днів на наступний рік на офіційному вебсайті Кабінету Міністрів»;

– розуміння ознак гарантії відпочинку під час здійснення трудових обов'язків: 1) зв'язок з обов'язками роботодавця; 2) багатофункціональність; 3) чітка визначеність строків;

– аргументацію щодо необхідності вдосконалення ст. 79 Кодексу законів про працю України, у якій встановлено порядок надання щорічних відпусток, шляхом доповнення частиною 9; також аналогічну норму варто ввести як ст. 10-1 Закону України «Про відпустки»: «під час узгодження графіка відпусток із працівниками, що є особами з інвалідністю або неповнолітніми роботодавці зобов'язані надавати згоду на залучення до такого узгодження громадських організацій, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері захисту таких осіб»;

– класифікацію гарантій конституційного права на відпочинок залежно від сфери життєдіяльності, у якій вони реалізуються, а саме: гарантії відпочинку під час здійснення трудових обов'язків; гарантії відпочинку задля забезпечення життя та належного рівня здоров'я; гарантії захисту права на відпочинок уповноваженими органами.

дістали подальшого розвитку:

– визначення змісту особливостей механізму захисту конституційного права на відпочинок: 1) обов'язковість залучення суду; 2) виконання превентивної функції; 3) тривалість процесу захисту;

– твердження про обов'язковість державного елемента в суспільних відносинах із його реалізації як ознаку конституційного права на відпочинок. Наявність спеціальної мети спричиняє необхідність у залученні органів державної влади. На відміну від права на відпустку та перерву, де за відсутності порушень суспільні відносини можуть розвиватись виключно між працівником і роботодавцем, у цьому разі держава може виконувати роль як правоохоронного, так і правозахисного органу, а також бути суб'єктом відносин із реалізації. Здійснюючи відпочинок у вигляді туризму, держава забезпечує саме право, а також належний стан відповідних місць через контроль за якістю послуг та умов. Щодо оздоровлення, то саме держава виступає суб'єктом компенсації витрат, а об'єкти оздоровлення повинні пройти обов'язкову акредитацію від Міністерства охорони здоров'я України. У такий спосіб держава супроводжує право відпочинку із спеціальною метою на всіх етапах його реалізації;

– характеристика напрямів досліджень конституційно-правового регулювання часу відпочинку: 1) комплексні дослідження поняття часу відпочинку, його змісту, сутнісних ознак та чинного законодавства: правове регулювання часу відпочинку за законодавством України; юридичні гарантії права на відпочинок за трудовим законодавством України; порівняння правового регулювання часу відпочинку за законодавством України та зарубіжних країн, а також його адаптація до законодавства Європейського Союзу; 2) окремі аспекти часу відпочинку: а) аспекти, які стосуються окремих видів часу відпочинку: правове регулювання відпусток; правове регулювання відпусток цільового призначення; правове регулювання щорічних відпусток. б) аспекти, які стосуються особливостей правового регулювання часу відпочинку окремих категорій осіб: особливості правового регулювання часу відпочинку працівників органів внутрішніх справ України; особливості правового регулювання часу відпочинку науковців; особливості правового регулювання часу відпочинку науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів III та IV рівнів акредитації; особливості правового регулювання часу відпочинку суддів;

– класифікація системи міжнародних стандартів права на відпочинок (відпустку), до якої віднесено такі: 1) прийняті Організацією Об'єднаних Націй (Загальна декларація прав людини від 10.12.1948; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року; 2) прийняті Радою Європи (Європейська соціальна хартія від 18.10.1961); 3) які є складовою законодавства Європейського Союзу (Договір про заснування Європейської Спільноти від 25.03.1957; Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями 07.02.1992; Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників від 09.12.1989); 4) прийняті Міжнародною Організацією Праці (Конвенція про застосування щотижневого відпочинку на промислових підприємствах № 14 від 25.10.1921 року; Конвенція про щорічні оплачувані відпустки № 52 від 24 червня 1936 року; Конвенція про оплачувані відпустки в сільському господарстві № 101 від 4 червня 1952 року; Конвенція про умови праці на плантаціях № 110 від 24 червня 1958 року; Конвенція про оплачувані відпустки № 132 від 24 червня 1970 року; Конвенція про оплачувані навчальні відпустки № 140 від 24.06.1974 року; Конвенція про щорічні оплачувані відпустки морякам № 146 від 29.10.1976; Конвенція про надомну працю № 177 від 20.06.1996; Конвенцію про перегляд Конвенції (переглянутої) 1952 року про охорону материнства № 183 від 15.06.2000; 5) відображені в директивах Європейського Союзу (Директива 93/104/ЄС про робочий час від 23 листопада 1993 року; Директива 92/85/ЄЕС про запровадження заходів щодо сприяння поліпшенню безпеки та гігієни праці на роботі вагітних працівниць і працівниць, які нещодавно народили або годують грудьми від 19 жовтня 1992 року; Директива 2003/88/ЄС про деякі аспекти організації робочого часу від 04 листопада 2003 року; Директива 2010/18/ЄС про імплементацію переглянутої

Рамкової Угоди щодо батьківської відпустки, укладеної з BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP та ETUC, та відміну Директиви 96/34/ЄС, від 8 березня 2010 року).

Наукова новизна проведеного дисертаційного дослідження обумовила теоретичну та практичну цінність роботи.

Наукова цінність полягає у тому, що висновки, сформульовані у роботі, логічно доповнюють і розвивають розділи теорії конституційного права, присвячені конституційному праву громадян України на відпочинок. Пропоновані положення також можуть стати основою подальших наукових розвідок у межах окремих галузей юридичної науки в частині захисту прав людини і громадянина. Крім того, результати дослідження можна використовувати у навчальному процесі при викладенні курсів конституційного права та порівняльного правознавства, у тому числі при підготовці лекцій, проведенні семінарських занять, написанні наукових праць із вказаної проблематики.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження виявляється в тому, що одержані в процесі дослідження результати можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальших наукових досліджень розробок питань забезпечення та захисту конституційного права людини і громадянина на відпочинок;

– у правотворчій діяльності – для удосконалення вітчизняного законодавства в частині забезпечення конституційного права громадян України на відпочинок, зокрема Конституції України, Закону України «Про відпустки»;

– у правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики застосування норм законодавства у сфері забезпечення права громадян України на відпочинок;

– у навчальному процесі – у процесі підготовки підручників і навчальних посібників з курсів «Конституційне право України», «Права людини» та інших нормативних і спеціалізованих курсів у закладах вищої освіти.

5. Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, повнота опублікування результатів дисертації

Основні наукові результати дисертації висвітлені у 12 публікаціях, які повністю відображають зміст проведеного наукового дослідження, а також суть викладених у ньому практичних висновків та рекомендацій. За результатами наукових розвідок, дисертантом було опубліковані наступні наукові доробки.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Пилипчук Н.П. Методология исследования конституционного права человека и гражданина на отдых. *Право и закон* (Республика Кыргызстан). 2018. № 4. С. 250–257.

2. Пилипчук Н.П. Особливості видів права відпочинку людини і громадянина. *Соціальне право*. 2019. № 2. С. 80–87.

3. Пилипчук Н.П. До питання проблем захисту конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні: напрями їх вирішення. *Visegrad journal on human rights* (Республіка Словаччина). 2018. № 6/2. Р. 126-130.

4. Пилипчук Н.П. Проблеми забезпечення конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 4 (10). С. 27–36.

5. Пилипчук Н.П. Проблеми реалізації конституційного права людини й громадянина на відпочинок в Україні та пропозиції щодо їх вирішення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Випуск 4. Том 1. С. 90–96.

6. Пилипчук Н.П. Специфіка конституційного права на відпочинок у Литві: напрями запозичення в Україну. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 4(29). Том 1. С. 79–83.

7. Пилипчук Н.П. Конституційне право на відпочинок у Польщі: напрями запозичення в Україну. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Випуск 5. Том 2. С. 27–30.

8. Пилипчук Н.П. Характеристика міжнародних нормативно-правових актів, в яких регулюється право на відпочинок. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 6. С. 107–111.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Пилипчук Н.П. Гарантії забезпечення конституційного права людини і громадянина на відпочинок. *Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні*. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Україна, 8–9 лют. 2019 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2019. С. 82–85.

10. Пилипчук Н.П. Механізм захисту конституційного права людини і громадянина на відпочинок. *Право як ефективний суспільний регулятор*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 15–16 лют. 2019 р. Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 24–26.

11. Пилипчук Н.П. Специфіка забезпечення конституційного права на відпочинок у Чехії. *Актуальні проблеми реформування системи законодавства України* : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25–26 січ. 2019 року. Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 81–83.

12. Пилипчук Н.П. Система міжнародних стандартів права на відпочинок (відпустку). *Правова доктрина, правоутворення та правозастосування: проблеми зв'язку та шляхи розвитку* : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (м. Харків, 11 жовт. 2019 р.). Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків : НДІ ППСН, 2019. С. 120–123.

6. Структура дисертації, логіка викладу її основних частин та обсяг дисертаційного дослідження

Структура та обсяг дисертації обумовлені метою та завданнями дисертаційного дослідження. Робота складається із двох анотацій (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів, що логічно поєднані у сім підрозділів, висновків і списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг дисертації становить 217 сторінок, список використаних джерел налічує 177 найменувань на 19 сторінках, додаток – 2 сторінки

7. Особистий внесок здобувача

Дисертація виконана Пилипчук Н.П. самостійно. Усі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. У дисертації ідеї та розробки належать автору. Усі положення новизни, що виносяться на захист, та висновки, зроблені у цій дисертації, апробовані та опубліковані автором одноособово.

8. Характеристика особистості здобувача

Пилипчук Наталія Петрівна народилася 28 червня 1972 року у м. Черкаси. З 1990 р. по 1995 р. навчалася у Національній юридичній академії України імені Ярослава Мудрого за спеціальністю «Правознавство», яку закінчила у 1995 році та отримала диплом спеціаліста.

З 26.06.1995 року по 01.07.1997 року працювала у АТ «НПК Холдінг» на посаді юрисконсульта.

З 22.07.1997 року по 29.08.2002 року працювала адвокатом Харківської обласної колегії адвокатів.

З 12.09.2002 року по 01.06.2006 року працювала суддею Орджонікідзевського районного суду м. Харкова.

З 01.06.2006 року по 02.10.2018 року працювала суддею Апеляційного суду Харківської області.

З 02.10.2018 року по теперішній час працює суддею Харківського апеляційного суду.

Із жовтня 2016 року по теперішній час є аспірантом відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України.

Рівень володіння англійською, російською – Intermediate.

9. Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Текстове подання матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість та доступність їх сприйняття і відповідають стилю науково-дослідної літератури.

За результатами попередньої експертизи дисертаційного дослідження, виконаного Пилипчук Н.П., а також вивчення повноти публікації основних результатів дослідження:

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації *Пилипчук Наталії Петрівни* на тему: **«Конституційне право громадян України на відпочинок».**

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Н. П. Пилипчук є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Вищенаведене свідчить про особистий внесок здобувача у розвиток юридичної науки, зокрема кримінологічної науки та кримінального права. Подане до захисту дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами від 21 жовтня 2020 року № 979)..

3. Рекомендувати дисертацію Пилипчук Наталії Петрівни на тему: «Конституційне право громадян України на відпочинок» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації
Пилипчук Н.П. на тему: «Конституційне право громадян України на відпочинок»
на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

За – 8
Проти – немає
Утримались – немає

Головуючий на засіданні:
Провідний науковий співробітник відділу
конституційного права та місцевого
самоврядування Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор

Батанов О.В.

Рецензенти:

Заступник директора з наукової роботи
Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
Заслужений юрист України

Скрипнюк О.В.

Завідувач відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України

Оніщенко Н.М.
Богданова О.В.
Скрипнюк О.В.
Оніщенко Н.М.
ПОСВІДЧУЮ
Вчений секретар Інституту
держави і права
імені В.М. Корецького НАН України
08 06 2021

